

verseit (meg a többit is), mert ilyenkor határozottan érzem Isten jelenlétét és megnyilvánulását. Megfoghatatlanul, de érzem. Miként azt is, hogy „a lélek él, hogy a lélek az, / mi bennünket mind eredendően összeköt, / és nem a vér”.

Megérintett a kötet, nagyon. Egyszerűségének monumentalitása, szimbolikája. A kerté például: „Váram lett kertem. / Örökkévaló – ki vagy –, / látsz-e még engem?” Megérintettek a ki nem mondott imák, kapaszkodások, kötődések: „Levelesszoba. / Málna. Vadszőlő. Szeder. / Cédrus. Orgona.” Csak felsorolás. Csak főnevek. És érzem az illatokat, az ízeket, látom a málnát, a gyümölcsöt és a málnabokrot is, a tüskéket, a fűrészelt, zöld leveleket, a fürtös, fehér virágokat, a vesszőket, a vadszőlőt a ház falára kapaszkodva, Imáta ablakát szinte befonva, ősszel pirossá széppülve. A vadorgonát, s az ojtottat is, lilán, bódítón. A cédrust, égre nyújtózva. Pillangószárnyakon érkeznek hozzám a pillangóversek. Jönnek, megérintenek, eltűnődöm, velük megyek tovább. Pillangó leszek magam is. Átérzem a lepkelétet. A magam lepkelését. A Szűgyiét is. Mindannyiunkét. „Nyár. Ősz. Tél. Tavasz. / Elvesznek. Eltűnnek mind. / Átlényegülnek.” És eszembe jut a nagy, veretes, himnikus ima: „Tebenned biztunk eleitől fogva.” Ez jut eszembe. Nekem, a hitetlennek, a vallástalannak.

„Légy ura napjaidnak” – ezt üzeni Szűgyi Zoltán. S hogy vissza kell térnünk tengerünkhöz.

LÁNG ESZTER

(*Orpheusz Kiadó, Budapest, 2009,*
84 oldal, 2000 Ft)

ZALÁN TIBOR:
Szín–hang–báb
Három játék

A kötetben szereplő szövegek közül egy *színjáték*, egy *hangjáték* és egy *bábjáték*. Ezek azonban látszólagos megkülönböztetések, formáságok, mert a darabok ugyanannak a szellemi, poétikai konstrukciónak a változatai. Vagyis mesék, „korhatár nélkül”. Csak éppen a cselekmény, a történet mellett még párbeszédeesség, beszélő, ágáló szereplők is jellemzik őket; utóbbiak – mesejellegből következően – kezesetlen, „gyerekes” magatartást hordoznak.

Az első mű, a *színjáték* (*Angyalok a tetőn*) nyelvezete szándékosan ironikus-naív, humorral átítatott. „A haja ébenfekete – hangzik benne az egyik figura jellemzése. – A bőre fehér, mint a hó. Kiköpött Hófehérke.” Ez a mesék világából való, jól ismert idézet, a szerző hozzátett sorával együtt: önmagában humoros motívum. Szükség is van az általa elővezetett oldottságra, mert külön-

ben a szereplők amolyan bábokként élnének és mozognának, lévén a Grimm testvérek és Andersen hőseinek megfelelői. A történet vonala a mesékből ismert linearitással halad előre körülöttük, minden történés egy pillanat alatt megy végbe.

A második darabban (*Kaland a nagy család-erdőben*) egy „embergyerek” és a hozzá kapcsolódó, elképzelt mesealakok együttese jelenik meg, utóbbiak mégis „valóságos” segítőként, állomásokként vannak jelen az előbbi életében. A szereplők mintegy kilépnek saját, predesztinált sorsukból, és maguk akarják az életüket irányítani – mindhárom darabban, az eddig nem említett harmadikban (*Mirkó királyfi* címmel) még a leleményességről, bátorságról is szólva. Összességében a pozitív emberi tulajdonságok és érzelmek példázatai a művek. Ehhez járul hozzá további „információként”, hogy az embernek mint anyagi létezőnek milyen lények lehetnek még a közelében egy virtuális fantáziavilágban. Nos, angyalok, beszélő táltosok és kutyák, manók, banyák, tündérek. Jó és rossz (gonosz) lények, akárcsak az emberek maguk, akik küzdenek egymással. A szerző az egyik betétdal soraival kristályosítja ki ezt a tartalmi ten-

gelyt (a dalok különben brechti módon kapnak nagy hangsúlyt a drámákban). Nagy szerencse azonban, hogy a jó itt is győz végül, ahogyan a mesékben általában, a „boldogan éltek, míg meg nem haltak” perspektívájához igazodva.

Ez nagyon is ismertős máshonnan, a fantázia szerepe viszont itt annál egyénibb. A mesejáték természetesen nem valószínű: nem *elhibető*, ami benne történik. A hangjáték hangeffektusaival eleve „irreális”. A harmadik munka ellenben balladajellegetű; rímbe szedett sorokban beszélteti a szereplőket, leginkább egy Shakespeare-fordításra emlékeztet. S mindhárom alkotásra egyként jellemző a sűrítettség, koncentrálttság, ami mindenekelőtt a terjedelmi összefogottságban mutatkozik meg. Az élen álló darab két felvonás csupán, a második, a hangjáték nincs tagolva, a harmadik mindössze tizenhat jelenet összefűzéséből áll. A versbetétek pedig még jobban átpántolják ezt a nyelvi redukciót, miközben kardalyszerűen kimondják a lényeket.

Zalán drámáiban keveredik a színház úgynevezett drámai és epikus formája. A „drámai” oldal elemei közé tartozik például a történetes megtestesített folyamata, az

érzelmeik és élményeik közvetítése a néző felé, a jelenetek lineáris előrehaladása, az, hogy nincs köztük időbeli ugrás, és a cselekmény, az események középpontjában az emberi ösztönök állnak. A szereplők ennek alapján teszik a dolgukat, tudatuk határozza meg a létüket, helyzetüket. Az „epikus” megoldások közül való, hogy a néző (az olvasó) hangsúlyosan külső szemlélőként jelenik meg, akinek a történésekbe való bevonására nem tétetik kísérlet. S az epikai létértelmezésre emlékeztet, hogy a sorsa szerint válto-

zó ember a cselekedeteivel, akaratával a világot és saját helyzetét nemcsak formálni, megváltoztatni képes, hanem érzései és ösztönei gyakran általa is elemzett felismeréssé alakulnak benne. Akár egy elbeszélőben, elbeszélő figurában, vagy akár egy lírai hősből. Valamiképpen drámai művei mutatják meg igazán, hogy Zalán Tibor a szépirodalmi műnemteljesség alkotója.

HÖRCHER ESZTER

(Kortárs Kiadó, Budapest, 2009,
150 oldal, 2200 Ft)

Kultúra

ONAGY ZOLTÁN:
Papírt és kardot írtam
Beszélgetés kortárs írókkal

„Írni és világot látni meg kell tanulni” – mondja Onagy Zoltán, és adjunk neki igazat. Ám interjúkötetről írni korántsem olyan egyszerű, hiszen nem szólhatunk mindenkiről egyenként, jelen esetben harminchat, ismert és kevésbé ismert, ám többnyire kvalitásos alkotóról. Nemcsak nevekről van itt szó: történetek, életutak, sikerek, törekvések, ars poeticák, nézőpontok sorakoznak. „Keveset pub-

likáló, pajzán nyelvű fiatal erdélyi költőnő” (Gergely Edit), a *Vadnarancsokkal* ismertté lett Géczi János, a női identitás problémakörét körüljáró Kiss Judit Ágnes, a tavaly József Attila-díjjal kitüntetett Vass Tibor, továbbá Petőcz András, Háy János, Grecsó Krisztián, Turczy István, Kukulcsy Endre, Zalán Tibor, Végel László, Pécsi Györgyi, Nagy Bandó András vall magáról a kötet szerzőjének. És mások, akiket kihagytam a felsorolásból: legyen valami meglepetés is az olvasónak.